

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄALEKANDJA

TOIMETUS:

PEATOIMETAJA: **AUGUST TAMMANN.** TOIMETUSE SEKRETÄR: **JAAN PERT,**
EDGAR TREUFELDT, AUGUST PALM.

Fr. R. Kreutzwaldi
Kõne 1882. a.
Kõne 1882. a.

SR, 85

Lydia Koidula

faks luuletust, mis fenni trüfis avaldamata.

Mälestus.

Pakkud õised pimedad —
Ufemel ja üffi waltwad:
Mure mustad pilwefalgad
Wäfind südant waawatwad.

Eituma wait südames
Edustwad tähetesed hellad,
Mälestuse kaunid tellad
Helisema meelites.

Jälle isa läiwe ees
Jutud, mängud eide süles:
Jälle, tähis taewal' üles
Lapsenõtteil waadates

Waga wastust imestad:
„Need kõik taewataadi filmad“.
Jälle talwe marud, külmad
Muistfel jutul unustad.

Kalbalt paju foorefe
Hüüab jälle hingedõhust;
Kallil õhtul heinapõhust
Õistab lastehulgafe —

Õitsituled hiilgawad;
Waata: Wirga tarjalaste
Huifamiifel' ufinaste
Kostatwad metsahäbijad.

Rafetorp, ja kallite!
Maasitaid ja küllalt kannud;
Ufajahin! ja palju annud
Jaanilille pärjale.

Kastwamas tamm nurme pääl,
Katast kannab muruema;
Ufinad, waat', waritfema
Sinnufesed räästa all.

Kuula! Waga eide suust:
„Jumal sel, kes wiistab taga
Pääsufest, kes peja waga
Lõhub, saadab õnnetust—“

Oh, mu isa saunafene!
Wagad wainud todupaiķfed!
Luttaw metsafohin! Waiķfed
Mängufohad! Eidefe — —

Wait! Mis filmis weeremas?
Õnnel haud ja inimesel!
Pühäl todupaigafefel
Etud wiist ammu haudumas.

Peja leiab pääsufefe —
Süda rahu taga püüab:
Sinu õnne nuttes hüüab,
Lapsespõli endine.

SISU: Lydia Koidula — Kaks luuletust. Lydia Koidula kiri A. Almborgile. Oskar Urgart — Fr. R. Kreutzwaldi viimane avalik esinemine 5. mail 1882. a. Fr. R. Kreutzwaldi kiri Fr. R. Fählmannile. Aug. Anni Modern Jannsen. S. Holberg — Memuaare Jannsenist. Gustav Suits — Kõne Kreutzwald-Jannsen-Koidula mälestusnäituse avamisel. S. Holberg — Kreutzwald-Jannsen-Koidula mälestusnäituse korraldustöö. S. Holberg — Suurem hulk Eesti vanemat kirjandust AKÜ-le. S. H. — Veste valmimisest. A. S.-k. — Akadeemilise Kirjandusühingu tegevusest.

Hind 25 mk.

Eesti sõpru leitaks ilmas.

Eesti sõpru leitaks ilmas
 Enam veel kui arvate,
 Praegu on ta sinu filmas
 Istavam kui omane;
 Küsid siis: Mii a'al ja aitas
 Minu kurtivat ifamaad?
 „Warsti, kummi ajad näitvad
 Teised mull' — Nüüd häbi saab!“
 Selja taga ütleb ta,
 Söögu hunt sind kõigega.
 Kas see ei kutsu laulu suhu?
 Ja naerupuhu ha-ha-ha!

Kurejaares peeti peod,
 Kus kõik wallamehed koos,
 Nüütlid tegid suured teod:
 Lahted sõnad nende juus,
 Kandsid söögid meeste ette,
 Olid toapoisid seal;
 Riitjad ajad tulnud fätte,
 Ei nüüd mõju piitsa hääl.
 Seepärast tarwis lahtet keelt
 Ja meelitada meeste meelt.
 Kas see ei kutsu laulu suhu
 Ja naerupuhu ha-ha-ha.

Eestimaal on tange tuju,
 Rahtvas kipub ära sealt,
 Sest veel nähjasurma kaju
 Pole ikka lahkund tealt.
 „Hullud, nagu haputainas
 Väisute, mis võiga teil?
 Ragu jänes ristikheinas
 Elate kõik praegu meil!“
 Nõnda hüüdis kirikand,
 Ei ta kõne olnud fant.
 Kas see ei kutsu laulu suhu
 Ja naerupuhu ha-ha-ha.

Velbasse, Wanemuine
 Olla võaga võeti veel,
 Sest ta püüdis olla luine,
 Kammitas tal Eesti meel.
 Hm! Nutsõdraks meile toodi
 Mäa keni sakkisuid,
 Nende õnneks terviist joodi,
 Mäletati enne muud:
 Mii et õige eesti mees.
 Seisfu taga nurga sees.
 Kas see ei kutsu laulu suhu
 Ja naerupuhu ha-ha-ha.

(Eesti Kirjanduse Seltsi toimetusel ilmuvast kogust.)

L. Koidula kiri A. Albergile.

Koidula ja Albergi kirjavahetus algas 1869. a. varakevadel mingi rahakorjamise puhul Soomes Eesti näijahädaliste hääks. Asjaalgatajaks Soomes oli nähtavasti Alberg, ajalehe „Uusi Suometar“ toimetaja, kes raha Tartu J. W. Jannsenile väljajagamiseks kätte saatis. Eesti Kirjanduse Seltsis hoitakse see kirjavahetus alal, millest 4 esimest kirja on Koidula oma isa eest kirjutatud ning kannavad Koidula käega kirjutet J. W. Jannseni allkirja ja käsitavad raha korjamist ning jaotamist. Viies kiri on anonyymne Koidula isiklik kaaskiri rahale, mida ta omalt poolt Soome üliõpilasmaja ehitamiseks saadab, ning siit öieti algab ot-eoone Koidula ja Albergi kirjavahetus, mis alguses 1870. 71 aastani õige sage ning mis siis vaibudes kestab kuni 1877. aastani.

M. Lpk.

Tartus, 15. Mikklikuu p. 1)

Auustettu Herra!

Tänamata piiga ta on, ei kelpa kuhunkaan, temä Lydia — ja? Niin pitka aika lähetap myöta ja niin ystävät kirje. ei vasta sana — c'est abominable, n'est-ce pas? Ah — kui sünnip moista oikeust süülikele, minä ka, Herra Maisteri, tule kaipama: Kas ei voinu Suome ystävälle tulla mieta: „temä on haike —!“ Voyons, monsieur, qu'il y a de la fierté dans votre pays! C'est affreux! — Teie ei tohi mitte suuri silmi teha, auustettu Herra, kui minä kaipan Teie peale: c'est si commode, teiselle süüti anda, — siis saa itse helpsalta lahti. Tõssi on see, että minu oike käsi oli mitu, mitu kuut niin haike paljo työstä, että mina ei saanu kuhunkaan puole kirjutata, vaivaliselta kaikki tarpeliseä työ sai tettu. Vähe rohkemalla kirjutamisella ei annu käsi hiljemine liikutata. Tänu Taarale, nyt luku lähä helpolisemale, työ vähe jälle edistap. Kui kaua siis nyt viha minu huuletusesta kesta tõine puol Suome silla? Kes kannatap, see kaua eiap!

Minä tahan varsi alkeusel kaikki süüt keraga tunnistata = ei lähä vissistä enämpä tarpeen Teie nimetata, Herra Maisteri, et Suome siltä liika kaukella Eesti piigale nyt, tänavu! Teie vissistä pahoitate minu sulest (kynää), joka ühten puhku lupamas nousi, kunne taivalliset väkit lisavat: „ei“! Mutta minu haike käsi oli niin rohket työt toonut, että ei ollut mietet, tulla Helsingki! Minä ei tiia, kenne pahat henkit ei salli minu jalka kanta Suome pinnalla! Näitap minu silmistä, että sentarpeen lähä siivy, kenne abilla sala äralennata tulep kottu, tõist nou ei mina tunne! Näete, Herra Maisteri, taivas taha, että Teie tulete ennen meile, miksi õnn muidu ei lupa meid Suome rannalla? Kas ei ole minu oikeus taivast kiita niin parasesta mietesta? Aasta tulep, aasta kadup — ahelat on kovat, paljo kovemmat kuinka toive sydämessä! Mutta —

„kärsimys on kaunis kaste“, temä meid talutap hauta viereni — kui ei lähäksa useasti niin raskeksa! Ühte kaikki! Niin pitkaltä kui elo kesta, keSKU leotus! C'est de la philosophie bien commode et bien — forcée!

Kaipuslaulu minä mitte ei tahtnu Teie laula tänä, — tahtsin Teie anta paljo kiituksia, että oleme „yhdennieliset“ au point des „lettres très longues“. Siiski, ei mitte Teie tänä ei teeni minä sentähden, vaan Teie kannatusta. Mina kirjutap (kaikki minu aastatellä) paljo, oike paljo siin kui lapsi — sydamestä suke! Kas need kn Teie „kirjeenne huvittavat —?!“ Lieber Himmel, wenn doch überall der Mangel so reichlich zum Verdienst würde! Minä sahi oike väga sentähden kirjeenne „kuiva“ — niin „kuiva“, kui tulevat teiselta puolta Suome siasta: c'est mon caprice! Mis Teie voite sen vasta tehä? Midagi.

Mis Teie kooliasjasta puhute, auustettu Herra, on meile paljo mieteleta annut: meie puol on kooliluku niinsama kahisemassa, kirik ja vald omava riitun kooli valitsuse (hallituse) pärast. Saksa koolit seisavat kaik riigi (aitakunta) valitsuse all; kylä- ja kihelkonna- (pitäjä-) koolit on kiriksandate mielevala kätte annetu, ei opeta kaukemalla kui piiblikemiselhe ja katekismuse tundmiselle Eesti kielessa. Iseärauis (eryttäin) nyt, viimsella aikalla, iyöp kirikuherate viha palama rahvamieste vasta, kenne paljo julkemasta sana- ja tekodessa nuhdellemas kiriku laiskusta kooliasjussa. Meil ei ole, niinkui Suomes, kantsli peal ystävät, meil on seal vihamiehi. Nyt on meie suurem murhe, gymnasi-koolista nuori rahvamiehi yliopistooppimiselle saata, kenne kiriksandaks heitaksivad, niin, että meilt hiljemalta vainolaiste heneses leiris sotamiehi synnip. See on raska, mutta — võimalik on. Tänavuse 1870 aasta II puolel (semes.) alkeap Tartu gymnasiassa esimine Eestikiele opetus, koetuse pävast! 2 tunti nädalas (viikossa), see on vähe; mutta herra Hurti, Eestikiele opetaja, arvu myöta alkeus ei ole paha. See on esimine askel raske tee peal, see on esimine gymnasium, joka lupa on maa kielta opetata! Kas ei ole ime, että niin synnip Tartus, kun laulavat: „Deutschland! Deutschland über alles — hoch steht die Wacht am Rhein!“ — See tule kaik meie gymnasia-direktorista, temä on vapamietete ystävä, paljo parhem, kui vanha direktor, see oli syda — Saksiane, juuri niin „zelotisch“ Saksa kiele ja miele kohta, kui tõise kiele kohta samasta laitis. Kahju (vahinko), että meie teologia facultät yliopiston nii orthodox on mis meie yliopisto kirikuopetuslle kasvatamaasse, c'est de l'orthodoxie parfaite. Meie kiriksandatel on paljo

voimusta rahva üle, kui nemät oleksivat varamiehelised miehet, meie töö oleks palju helpolisem. Mutta nemät on iseenäisuse suuremat vainolaiset Eestimaal ja facultäti henki tiivulla siin Tartus on raske tõiseks kasva, kui nemät meie nooret abituurid pitäksivat väljalla maale minema theologiaat oppima, kuinka neidesta asja pitaks saama! Mutta julkeust! Aika myöta asjat käivät!

Selitake minuile, Herra Maisteri, kusta see suuri himu tulep rahva puolelta nyt, näitemängi (teateri) nähdä? Rientävät kakilta puolta nyt sentarpeen kokku. „Saaremaa Onupoeg“ läksi — Teie onnetoive kiitukseen — hüvältä lõppelle, rohkella näkijate hulkalla; 29. Mihkli k. päival (Mihkli päival) tulep uusi näitamängi Vanamuise-saalis käsila, original-tükki „Kosjakask“, joka rahvas ootap suurilla silmillä. Kui kiirelta, kui ruttu on näitemängi maku pitkaksi kasunu meie keskella! Kui meil oleks näitelmeid, näkejaid meil on küllält! Teie sana, auustettu Herra, on tosi: rahvateater edistap rahva mielt ja rahva asjo paljo ruttemine, kui moni muu nou voiksi. Meie puol pealegi ei ole Eestlase maku ise mitte rikkotu, teateri sana ja teko on temalle elo! Alkeus ei ole mitts suur, mutta kasvap ruttu. Kahjuks tulep nimetata, että meil mitte, niinkui Teil, naised ei saa näitemängilla, — meie oleme niinkui les anciens: nooret poisit mänkivat naiste luku! „Saaremaa Onupoja“ toos posti paari päive pärast Teie kätte; kui meil nyt sünniksi rohkemalta näitemängi, see oleks oike, oike tarpeellinen asi nytise aikal.

Ime luku, että sõta nuore aikaste ja vanha miele vahella on Tartus löytnu kaikitulusemat paikajuaset, Tartus, kunne rahvavapause sotijat ja temä vainolaiset niin lähelliseltä töine tõise korvan elämäs. Ei missään muialla meie pinnalla ole vielä niin paljo avalikult selle pohjal työt tehtu, kui siin. Riigas voitlep Läti selts Saksalaiste vasta ja katab oma selka Venelais-tega; Tallinnas on kaik vait ja vaka, niin kui Teil Turun, Saksa rüütliit kaikki rohkemalta „feudal“ ja Eesti taiupoikat kaikki vaesemat (köyhä) Tallinnan maakonnas. Tänavune suve on siiski siemet viskanu, kusta paljo kasvu ootame. Jõuvut (les forces) alkavat kokkuma (ä se concentrer) ja laiali pillatut nuolit kokolla heitma. Meie ootame nytise kuulda vielä kirje painosta tulevat, joka ajavat paljo silmi laiali minema. Oh — Herra Maisteri, Teie ei voi usku, kuinka uhkuistap ja iloistap naise sydäntä, nähdes, että elössä ta sukurahva keskellä miehi, kenne ei pane oma kasvu, ei oma kahjo ei mitään suure hulka kasvu ja kahjo pärast! See „armsam viel, kui armusana, kaunimam, kui kosjaviina“ — vissistä! Nauratate? Miksi? Mina puhun tõisidusta. Miksi juose niin paljo ihmisit myöta maailma, joka itse hänesse jumalat on itse hänesse õnn? Ja kui nemät hauta

pannetu, siis rahvas todistap ka: nemä olla elanut! See on patto, suuri patto, veike olla suuril ajal, kui jo ihminen voi luoda hänesse aika! Meile, naisille, ei ole annetu itse liikutata kässa isamaa työllä, sentähden meie niin sydamesta auustame tõsisit työmiehi isamaa pellolla, kun meie käsi atrassa ei ulota. „Der König sei der bessere Mann, sonst — sei der bessere König!“

Neiti Avellan on mulle kirje lähetanu ja niisama hra. Mais. — ken? Aspelin! Varsi aasta aika pärast — —! Mutta minä molempile nyt alles voi vastata! Mint Mais. Aspelin soovi moneksa „liitolaiseksa“ tehta „nykyisessa sodassa“... Mon Dieu, que j'aime la liberté, moi! Minul jo niin suurisota on Suome kielele vasta, että kokuna ei uskaltä käsile votta toista sota vielä! Minä paljo armastan Suome sukulaisi, mutta nende kielega ei m'a saa mitte kokuna oikeaksi! Kaik n'e pitkat sanaloppet, kunne ma n'e panne? Kaik mis minä üttestä otsasta leikka mahan, see kasva tõisella jälle kylke, — niinkui amphibielle. Ei, ei, Herra Maisteri, mina rahu ei anna ennen, kui Te' Suome-Eesti oppikirja olele luonu, seda mitte ei uskaltage! Kuten minä tohti tulla Suomi ja ei ymmärä sana vahetata Teie ja toistega? Teil on hänesse yliopisto ja silloin niin paljo tarku miehi koossa — oppikirja! oppikirja!

Herra Mais. Aspelin kirjutas minulle, että Cand. Viktor Löfgren toimita Suometarta: c'est un journaliste aussi? Que vous êtes heureux, vous autres auteurs publiques! Kui Teie kaukemalla lähäte, Teil alati on toisi kirjutajait; meil ei ymmärä aikalehti keski kirjutata, kui — „Eesti Postimees“¹⁾ Suomessa taha tulla! Minu taati on myös „Eesti põllumeeste seltsi“ (maanviljelyskoko) präsident ja kui oleksi ollut aika redaktorial, vissistä temä oleksi tullut Suomessa nyt; jah — mutta — aika ei lase!.. Tänapäivalla siin puhu üks Saksalainen, mõisnik, minu taadile paljo Suomemaa tarkasta maanviljatekemisestä, joka pitäks olema paljo rohkemalta tunta kaikin puolin, kuinka on. See on ime, että üks Saksalainen seda oikeusta annap Suome sukule: minul oli, kui ylistaks Saksalainen minu hänessä rahvasta. — Ei mitte, Herra Maisteri, Te mitte ei tohi nauratata, kuinka minä todista: toine aasta mina erittain tule Suomi! St — mitte niin suure healilla — minä kotia jo kuule! Niinpaljo tosi on: kui ei seisa meie tühella kaunilla aamulla äkkiasti kevatel Helsingi turkun, muula viisilla minä Suome ei saa, — „lupamine ka hüva mies“, puhu minu rahva sana.

Ja nyt, Herra Maisteri, luvate lopetata: minu käsi vähe jo kaipeamas! Kui mitte ei oleksi kiri niin pitkalla veninu, sitten mina lisaksi vielä

1) Nii nimetas Koidula end alati Sa asemel „Eesti Postimehe“ kaastöölise kirjadele vastates. M. Lpk.

juuri: Toine kerta muud küsimiset! Isä nimetas myötaminnes: „Hm, Sinulla oike kannatlikut (kärsivalliset) ystävät Suomemaal, tyttö!“ Jah — oike kannatlikut! Kui Teie, auustettu Herra, mitte paljo ei leia ilu, eikä kaunistla minu kirjasta, sitten tuletake miele, että on haikelise kiri — kunne vaan terve käsi voi vastata! C'est arrogant? Mille pardons, monsieur, n'est-ce pas que je suis femme? C'est cela.

Suuri hulka tervisetega
auustates

Lydia Jannsen.

P. S. Vahetame, Herra Maisteri! Kui see Teile rohkemalta miele pärast, lähete vissista esimise pävapilti takasi!

Fr. R. Kreutzwaldi viimane avalik esinemine 5. mail 1882. a.

1877. aasta suvel lahkus Kreutzwald Võrust ja arstiametist, et Tartusse, toleaeegsesse eesti rahvuslikku kultuuritsentri, oma väimehe G. Blumbergi juure asuda ja seal enesele rahulikuid vanadusepäevi ja paremaid võimalusi huvitööle soetada. Kasvav vanadus sundis ruttama kavatsustega ja poolleliolevate töödega: 1879. aastal ilmus „Kodu-tohter“, et „mitte võlgniku nime all mururüppe ei sängitataks“; mul pole ka teateid, et juba ammu alatud „eepos“ (Lembitu“) varem lõpule oleks viidud. Näib nii, et tal tahtmine ei puudu oma-kombel rahvuslikust võitlusestki osavõtmiseks. Oli ju aeg, mil oodati uut häälekandjat rahulolematute rahvuslaste poolt, mis lahenes lõpuks Jakobsoni „Sakalaga“ 1878. Nii langevadki sellele ajajärgule mõned avalikud esinemised, kuigi laialatuslikumale tegevusele tüli nii Jannseni kui ka Jakobsoniga kriipsu peale tõmbas, ega ka Kreutzwaldi erakuiseloomule omane polnud „rahvamehena“ tegutsemine.

Käesolevad read on tingitud hallpäise kirjaniku viimasel eluaastal ja nähtavasti viimasel avalikul esinemisel langetatud otsusest meie kirjanduse ja ajakirjanduse kohta.

Opetatud Eesti Seltsi koosolekul 5. mail 1882. a. puudutas prof. L. Meyer oma kõnes eesti keele professori küsimust Tartu ülikoolis ja avaldas arvamist, nagu ei võiks sest juttu olla senni, kunni puudub sellele kohale vastav isik, kuigi asjaga põhimõtteliselt päri peab olema. Kõnele järgnes mõtteavaldusi Dr. Veskest, prof. Stiedalt, K. Masingilt ja Kreutzwaldilt. Viimase sõnad saidki eestikeelse ajakirjanduse üldise pahameele tormi tekitajaks. Tartu saksa ajaleht „Neue Dörptsche Zeitung“ oli osav pikemas referaadis vana kirjaniku väiteid kasutama oma seisukoha õigustamiseks rahvuslikus võitluses. Peasjalikult sellel referaadil

peatusidki eesti ajalehed oma vastukirjutustes.

Kreutzwaldi mõttekääk oli ajalehtede kokkuvõtete järele järgmine: Tema kogemused ei luba kinnitada, nagu takistaks sakslased eestlasi mingisugustele kohtadele sellepärast pääsemast, et nad eestlased on, kuigi seda eesti ajalehed tõendada püüavad. Enneku midagi nõuda, on seda tarvis tööga ära teenida: kasvataagu eesti kirjandust, mis viimasel ajal tagurpidi läheb. Pea kõik eestikeelsed raamatud on kompilatsioonid või kahtlase väärtusega töked, algupärast kirjandust on vaevalt olemas, isegi „Kalevipoeg“ on võõraste mõjude all sündinud ja aastasadade jooksul väljastpoolt aineid vastu võtnud. Ajalehed kirjutavad keelit, mis Kreutzwaldilgi raske on mõista, ning uute raamatute arvustamisel valitseb meil põhimõte: „Täna kiidan mina sind, homme kiida sina mind!“

Rahvuslike tegelaste pahameel oli sihitud esijoones „Neue Dörptsche Zeitung“ ja mõtteosaliste vastu, kes küllalt ülbed olid tõendama, et Kreutzwald mitte ainult nüüd, vaid ka kunagi varem rahvuslike puüete poolt pole olnud. Selle vastu tarvitati kirjaniku enese kohta Jakobsoni diplomaatiliselt valitud austavat nime „lauluisa“ ja piirduti enam vähem sentimentaalsete tundeavaldustega. Eriti valus oli rahvuslastele Kreutzwaldi pessimism „Kalevipoega“ puudutavais sõnus. Nii loeme K. A. Hermanni juhtkirjas „Eesti professorist ja kirjandusest“ („Eesti Postimees“ 1882. a. nr. 22) järgmist: ... „nüüd, kus meie rahvas igapidi on ärkamas, üteldakse meile, et Kalevipoeg sugugi täieste meie oma ei ole!! Ja kes ütleb seda? „Kalevipoja“ laulu looja ise! Nuta Eesti rahvas! Nuta verepisaraid!“ Ei ole midagi erakordset ses tundevalingus, kui meele tuletada „Kalevipoja“ osa rahvusliku vaimustuse äratamises. Sama artikkel toob selgust sellest mõjust Hermannile: „Et „Eesti Postimees“ praegusel toimetusel Eesti rahva poole hoiab, Eesti rahvast, emakeelt ja isamaad armastab, selle juures on ka Dr. Kreutzwald suuremaid süüdlasi. Nagu väik käis see mu südamest läbi, kui ma esimest korda „Kalevipojast“ neid sõnu lugesin, mis nüüd tuhandete Eestlaste suus kuulda: Isamaa ilu hoieldes...“

A. Grenzstein pole oma artiklis „Eesti keele professori küsimus“ („Olevik“ 1882 nr. 21) nii tundeline kui Hermann, kuid toon on sama austav ja koguni alandlikumgi. Kreutzwaldi süüdistust kannatatakse „isaliku“ kuigi „teenimata nuhtlusena“. „Kalli lauluisa“ kätt lubatakse ikka suudelda, kui ta ka veel raskemini peaks karistama.

Asjalikku vastuvaidlust või Kreutzwaldi väidete ümberlukkamisi otsime eesti ajalehtedest asjatult, selle ülesande täidab kõige paremini Harry Jannsen oma saksakeelses Tallinnas ilmuvas „Heimath'is“ (1882. a. nr. 104—106), kes ühtlasi säärasest tundedelikkuse kaldumisest hoidub, missugust nägime eelpool.

Üldiselt nähti rahvuslike ringides Kreutzwaldi ülesastumises põhjalikku tõekspidete muut-

mist, Selle muudatuse põhjusi ei puuduta eelpool tsiteeritud artikkel, ka sama aasta „Eesti Postimehe“ 34 numbris ilmunud järelhüüe „Lauluisa Dr. F. R. Kreutzwaldi surnud!“ ei too asjasse selgust. 37 numbris leidub veel üks poleemiline kirjutus Kreutzwaldi poliitilisest seisukohast, mille lõpus kaunis ebamääraselt öeldakse: „Kust viimaks lahutus Kreutzwaldi ja Jakobsoni vahel tuli, seda teame meie ka selgeste, aga nüüd ei taha meie sest veel kõneleda ja hoiame seda tuleviku tarvis“. Siin kirjutatakse küll lõhest poliitilistes vaadetes, kuid tol ajal määras see vaatekoha ka paljudes teistes küsimustes.

Ka Grenzstein'ei käsitte küsimust selgemini tema artiklis professuuriküsimusest loeme järgmis salapäraseid olla tahtvaid ridu: ...„meie teame väga hästi, mis kõik meie targas Tartus toime saadetakse. Meie ei või sellest asjast mitte enam laiemalt rääkida, sest et see meie südamele liig valus on, Aga meie teeme siia Eesti kurva ajaloo kirjutajale kolm musta mõtlemismarki: — — —“

Mõned märkused mujal ei lisa midagi uut juure. Kreutzwald ise ei vasta reagagi tehtud etteheidetele. Kuid asja valgustab üks Kreutzwaldi ja Jakobsoni tülidest aastal 1881.

Tüli lahtipuhkemisele andis põhjust Jakobsoni kirjavastus nr. 526 („Sakala Lisaleht“ 1 81 nr. 38), mis muu seas sisaldab järgmisi sõnu: „Dr. K. teete aga ülekohut. Kui ta oma päävarju vanas eas ära ei taha kautada, siis peab ta palju vasta tahtmist tegema, mis ta meile ise on kirjutanud“. Päris oieti aimati Tartus, et Dr. K. keegi muu ei või olla kui Kreutzwald ning oldi tõsiselt pahandatud, kuna G. Blumberg Jakobsoni laimamise pärast kohtusse kaevata lubab („Eesti Postimees“ 1881 nr. 40). Hiljem järgmises „E. P.“ numbris) avaldab Kreutzwald „Avaliku tänukirja Sakala toimetaja herrale C. R. Jakobsonile“, milles tõendab oma rippumatust ja neid kirju palub avaldada, millest kõneleb „Sakala“ kirjavastus. Ägedale kirjale vastab Jakobson pika, tervet rihk külge täitva seletusega „Avalik vastuse-kiri meie lauluisa Dr. Kreutzwaldile“ („Sakala“ 1881 nr. 43). Vastus on tasakaalukas, tagasihoidlik, austav. Ei väljendata otsust enam nii kategooriliselt nagu varem kirjavastuses, kuid jäädakse ikkagi endise juure, kuigi tõendavaid väljavõtteid erakirjadest ei avaldata ja Jakobson isegi arvab, et esitatud kohti mitmeti mõista võib. Ilmselt püüab Jakobson Kreutzwaldi lepitada, kuid ei taha ühtlasi ka lõpetada vaidlust lugejate silmis kaotava poole: „Teie oiete ülekohtuselt valju isa olnud: ma olen Teie käele auupakkumisega suud annud, ehk kaub Teie viha“.

Selle vastusega lõpetatakse asi, kuid lugejad jäävad arvamisele, et vana kirjanik raskeid päevi elab ja alalise peavarju kaotamise hirmul oma tegusid sugulas'e soovidele kohandab. Kreutzwaldi isik jäetakse rahule. Kui vahete-vahel ta nime ajakirjanduses leiamegi, siis kui auväärse, suurte teenustega üldise lemmiku oma. Austamise iseloo-

mulikumaks äärmusnähteks on küll Grenzsteini ettepanek „Oievikus“ 1885. a. lõpul ristida ühte taevatahte „Lauluisaks“. Kuid niipea kui Kreutzwald jälle avalikult esineb, kergib endine seletusviis pinnale. Isegi tänapäev Fr. Tulgase isikus pole kordamata jätnud Jakobsoni oletust (Kriitika IV, lk. 20.).

Kui Kreutzwaldi Kirjameeste seltsist lahkumisel kuidagi võimalik oli oletada välist survet („Sakala“ 1881 nr. 38), siis on täiesti absurd näha juhuslikus sõnavõtmises mingisuguse kõne puhul teatud ringide mõjuvaidust.

Tõsiasi on, et Kreutzwald aineliselt rippumatu oli, ega siis ka kartust võinud olla peavarju kaotada. Muidugi ei saa eitada igasugust mõju, kuid mitte milleski olulises ei tungi see nähtavale, see piirdus eraelu pisiasjadega.

Mis puutub meelemuutuse põhjendamisse vanadusenõrkusega, siis just käesolev juhus on kindlaks tõenduseks, et tavalistest vanadusega kaasaskäivatest nähetest Kreutzwaldi juures siis ei või juttu olla, kui seega ta avaliku tegevuse olulisi jooni tahetakse selgitada. Rahvusliku liikumise tugev, suuri hulki kaasakiskuv hoog lükkas kõrvale igatõde, kes ei tunnustanud üldiseid tõdesid. Rahvuslaste iseteadvus oli kasvanud hinnanguvõime kaotamiseni.

Juubeldavalt edasitungivad isamaalsed ei võinud Kreutzwaldi skeptitsismi teisiti seletada, kui ainult vanadusele omase tagurusega. Unustati „lauluisa“ varem analoogilised avalused ja nähti põhjalikku meelemuutust. Kuid tõepoolest polegi mingit muudatust.

Kreutzwaldi käremaid hinnangud tunneme küllaltki varemast ajast, nii tema kirjavahetuse kaudu Koidulaga kui ka teistest allikaist. Ta sapp ja käreus ulatab sagedasti koguni erapoolikuseni, enese üle- ja vastase alahindamiseni. Tunneme juba „Paarist sammukesest“ tagasihoidmatuid ridu „varganokast kaarnast“, ta kirjavahetusest loeme korduvalt üleolevaid kirjanduslikke märkusi. Lepimatut oli ta ammugi „Eesti Postimees“ vagatsemisega, „Sakala“ laiu hulki püüdva tooniga. Veel 1880. a. lõpul M. Lindebergile kirjutatud erakirjas mida saaja aga taktitult „Valguses“ (1880. a. nr. 2 ja 3) avaldas, leidub hukkamõistev otsus ajakirjanduse kohta. „Kalevipoja“ üle tunneme tema loojalt veel konkreetsemalt väljendatud skeptitsismi juba 1853. aastast, kirjas Sachssendahlile (23. märtsil).

Kuigi see viimane Kreutzwaldi kohtumõistmine ei avastu vaatekohta ta iseloomule ja loominguile, siiski on tunnistuseks surmani kestnud erksusest ja käreduusest ning ta eriarvamiste säilumisest. Just vanaduseks peetud noorusvärskus veetleb meid Kreutzwaldis tänapäevalgi. Ta otsused võivad olla ülekohtusedki, kuid tunded on ehtsad. Ja mida võimegi hinnata rohkem tolle aja pärandusest, kui rahvuslikkus oli muutumas läägeks traditsiooniks, seltskondlikuks heakskombeks!

Oskar Urgart.

Fr. R. Kreutzwaldi kiri Fr. R. Fählmannile.

Eesti Kirjanduse Seitsis ja Õpetet Eesti Seitsis säilitetakse Fr. R. Kreutzwaldi ja Fr. R. Fählmanni võib olla küni kakskymmend aastat kestnud kirjavahetuse riismed, mis sisaldavad õige palju kultuur- kui ka isikuajaloolist materjali. Kreutzwaldi kirjad on 1839—1849. aastani kokku 37 kirja ja Fählmanni kirjad 1842—1849. a. kokku 69 kirja. Et siin kirjavahetuse riismetega tegu, selgub sellest, et kummagi autori kirjade arv yksikute aastate kaupa ei ole enam vähem yhesuurune, nii on Fählmanni kirju 1846 a. 12 tkkki, Kreutzwaldil samast aastast ainult 3 kirja või F. 1844 a. n, Kr. 1 kiri jne.; samuti puuduvad F. kirjad 1839—1841. aastani täiesti. Selle juures on aga loomulik arvata, et esialgne tõeline kirjade arv oli enam vähem võrdne. Siin avaldetav kiri on yks vähestest eesti keeles kirjutetuist ja pärit 1841. a.

M. Lpk.

Kitümma, aitümma, tallis wanna mees! Jürri-lille juuritate eest, mis jubba pottis ja mulla sees, mõnningad ninnu otte maast wälja tärkawad. Kui öie-illo ajal lille warjo wilkol suitsu-nuja tõmmates süddant lähhen jahhotama, siis mõtlen elde andja peäle. Lille nimmed ollid sambla purru ja mulla tolmuga nõnda pilpa peält mahha kustunud et ma föige waewaga mõnneft arro ei lanud. Mis neist fustunuta Hyroglyphidest wälja mõistfin luggeda, kirjutan allama illes ja pallun efituusi toimetada.

- L'Ami Du Bois
- Fulgida nana
- Orange superbe
- Theophile
- Burpur (?) Triumphe royal
- Fatime
- Cooper
- Leopolde
- Bejuw (Besta oder Venus?)
- Osmate oder Asmotti?
- Dibiz Sa Balfaniti (Diebitch Sabalfansty?)

Jä d a w a i d lille-taimetesi jain ma wanna prohwesfor Deutſchit praua täest tauni ulga, mis läbbi mo aed jubba rohhelele karwaliseks ennast eidab. Rapsta ja kartohli aeda lastfin mõnne nore õuna puu ja mõnningad marja-puu põelad laste meele heas istuda, õue peäle istutafin Jürripäewa õhtul nõi fastesid l e h t m a j a kombel toiko, ja wõib neist — tui Jummal lasjo annab — mõnne aasta pärrast taunist päwa warjo jada. Peastid ja tinnne aasta pärrast jüust ram ja kustrust raste omma raste päwa tööd lõppetama ja mulle wõersile tullema, siis mõistime omma istutud pube warjol suitsu-nuja eht tubbafa-julka immedes maggufat jutto ajada. — Julge mõtte, mila' lähhed ja tõtte! Tarto linna uhted foddaniffud ja Emma-jõe randliffud (Scil: rannamehhed) trimpfotawad ninnu ja tõmbawad juu-fõrwad pilfo-jonele, tui

Wõrru eht wõrrolais ninnu omma mirmejuggo teli rälwua teie penni peäle tõstewad. Kõit Tartiniffud nõf'wad omma uhte linderfi au kretel nõnda tui Wilmanni jutto raamatu fannad tunnuli kretel jure mürrinaga, agga leſt ep se tulleb, et nad is (e ennele*) mürristamife pärrast jebda mürra ennem ei tule, misga Maa tel äife e pilwe mürristamife mürra, mis ulemine mürrab tui Saffa tele „Donner“ eht Wenne teie, Xpawu ninnuetaib.

Mühhifedes ja fohhifedes t uis muft äitefe pilwe ja mõduras mürristamife mürra wälko wälkotes ja rahhet ralfudes meie ille.

Misjugune teie murre ostab parremine jure Doja lodud karrinad järrel osjatada?! Rikne tähhendab nipaljo tui wälgo-pik, kenna ja purruis lõhhub wilekui kuwoti fittujad omma pilfaga jured kuwoid tütti lõhhuwad. — Rabala „põrgu wõrraw“ on mul tundmata ja teadmata nõnda tui ta kurratlik tain (teuf'ischer Romensetter), mõllemu urtasse ep olle ma weel tännini juhtunud. Agga tui wanna tõstri moori pilfa reggewärri luggu jäutate kirja pannemata: siis langeb „Marahwa tele ja kirja foggobus“¹⁾ ühhes tüttis põrgo lõhna,

Meie kätide „pea üddi“
Sullab „põrgu kõgi lambits.“
Kõndid jenna mõrri lambits!“

Ennam takstümmend aastad teed andis üts fölner Tallinnas üth lobbifewa-lehte (Klatschblatt) wälja, kennalet M o t o f s o l l i: „Rälja peab tehtama, — üttele tallomees — ja tuitistab omma naest ahjo-artiga.“ Nisamoti mõtleb ta Wõrrolane jebda kirjutates, ja peab äbbiga weel tunnistama, et omma-tele-murre nago wantri rattas ille külmatawad maad täib. Et tele-murre opis tõmbits ei lähhe, jelle pärrast peab mõnniford teletundliko fõbradele Maa-tele sõnnumid andma ja jähherduft wastuft neist palluma. Mis siis muud tui paljo ruhhat terwisid!

Roondamata iggal ajal fin n o l i f.

Wõrru linnas
fel 24. Jürri kuul 1841. + mets.
Wisfa:

Meie pauks on kurrat lahti! Sellituse jeme affab rahwa peas iddanema ja õ pimmetuſti fahhandama, jennepärast antatke igga-mehhele omma palfa ja ärra ehmeta — nurjato pappile — m a l k a! — Jummalifto õppetuseft läidetud peat, mis ni ränkaste põrrutatud ei jõua palwe parranlada, waid tehha arſi peab waimo tarjatjele aadrid lastma ja maggufats tehtud ellawad õbbedat fisele andma, et juu illa jooſleb otte tui olleks mehhelele pilſti tobbi. — Mõista mis fe on? —

*) egoifitſch, jelfititſch tõnnte welleidit ennesnit heifsen?
1) Õpetet Eesti Seltis. M. Lpk.

Modern Jannsen.

Jannsen — meie „aja laulude“ oelkäija!?

Kirjandusteaduse pääylesanne on — nii ytlewad autori-teedid — kirjanduslikkude nähtuste sidevus-suhteid kindlaks määrata, s. o. igal pool, kus võimalik ehk võimatu, n. n. mõjusid otsida. Oleme ppyndud seda meeles pidades omalt poolt eesti kirjandusteadusele „lisi“ hankida.

Nimelt on meil mõne aasta eest, kui „aja laulud“ moodis olid, kui Under, Adson, Kärner, Barbarus, Semper, Suits, segi Visnapuu j. t., j. t., rääkimata noorsoost, kõik tegid, et paljastada ja hurjutada sõjaaegset marodööri ning silma-

kirjateenrit, siis on seda mitmelt poolt nimetat wõõrsilt sissetoodud moewooluks ja hädaldamiseks. Eriti on mainitud Saksa ekspressionistide ja Pransuse clartéistide mõju, Julgeme wälita, et sarnane ebarahvuslik mõjutuse jutt usnä tuulest on võetud ja kogu see, nyy. juba mõõduad moesuun on võrsund usna algupärastest ja rahvuslikkudest eeskujudest. Aga ka meie ilmasyyta marodööri, tegu-vagade jne. jne. (kel isegi praegu kurjad päewad käes!) trööstiks võime kinnitada, et neiks rahvuslikkudeks eeskujudeks pole siiski olnud ka mitte nemad, vaid kaua-kaua aja eest siin Maarja ning Matsimaal eland patune ja hukkalind tõug, kellest 64 aasta eest on nõnda kirja pandud:

Memuaare J. V. Jannsenist.

J. V. Jannsen on ainukene kirjanik meil, kellest rahva-suus on säilinud eriti palju mälestusi ja kõiksugu naljalookesi.

Vändras on need jutukosed ikka ühenduses tolleaegse õpetaja K. Körberiga; ja ka Körberist enesest ei tunne rahvas vähem imejuhtumisi jutustada. Need kaks omaaja huvitavat ja arenenud meest küll tülitsevad, küll lepivad.

On ju üldiselt teada, et K. Körberi ja J. V. Jannseni vahekord algul oli sõbralik, ja isegi tänu Körberile avanesid J. V. Jannsenile nii mõnedki võimalused enese arendamiseks.

Körber on lubanud algul Jannsenil oma raamatukogu tarvitada, Jannsen olevat kõik Körberi raamatud läbi lugenud. — Kuid pärast on Körber ütelnud — Jannsen olevat talle nii palju kahju teinud, et seda ei jõua mitte 12 paari hobustegagi ära vedada.

Nii räägivad vanad inimesed, Körberi üheaegsed Vändras. — Körber oli tubli õpetaja; kui tema jutlust ütles, siis

kuulas terve kogudus hingepidades. Aga ta oli imelikude viisidega, ta armastas jutlust vahel pidada lausa taeva all, sellepärast ei armastanud teda mõisnikud; aga Körber ei hoolinud sellest palju, ta ütelnud, mis saapamehed võivad mulle teha, kui pastlamehed minu nõus on.

Kiusu osanud Körber küll ajada; kui keegi teda olnud pahandanud, siis olnud järgmine pühapäev ainult sellest jutlus.

Kord olnud noori kaski metsas kooritud. Järgmisel pühapäeval olnud jutlus ainult kase koorimisest. Ta alanud jutlust, — Ära kisu mäha, hoiä oma nahka.

Nikolai I surma puhul pidanud Körber järgmise jutluse:

Keiser sureb trooni peal, kõik riik on kisa, kära täis, sant sureb sauna nurgas — keegi ei tea ega kuule, aga Jumala ees on nad kõik ühesugused.

J. V. Jannseni äratulekut Vändrast seletab rahvas mitmet moodi.

„Ihnusje waggadus.

Ras ahned ja ihnused innimesjed ta waggad peafsid ollema? — Di jah, mits mitte? agga igga mees ommal wiisil. Summal suus ja furrat süddames, kirikus täed risti, loddo hambad risti, waeste pärrast filmad weit täis ja waeste filmawessi igga koppito külges r. — nisuggusi ristitud pagganaid on ta meite kestel, kelle pärrast ükski rige innimenne küllalt ei jõua süllitada¹⁾. Mammon on nende tuld wasfikas ja sedda tenides ei tea nemmad auust egga häbbist. Kus loer fondi mahha jättab, seal leidwad nemmad weel middagi küljest närrida. Tõssifist Summala kartusfest ja liggimesje armastusfest teab nende südda ni wähe, kui westitiwmi werretufsumisest. Ühhest nisuggusest innetummaest lomast tahtfin tänna janna rätida, ja se piddas ennast weel peälegi waggats innimesjets! Ta jälle loom täis ta palwemaia ja mõtles nüüd, se piddi ta musta ronga tube lumme karwalisfeks teggema, ehk küll igga laps teadis, mis Summalat ta tenis; jest Peeltsebub paistis filmist wälja.

Selle ausa mehhe nimmi olli Dibi Mangus²⁾. Ta liignimmi ma ei nimeta, muidu tunnefsid keit tedda ärra. Omma ammeti poolest olli ta karjamõija rentnit³⁾ ja wilja kaupmees, kes ostis ja müüs. Temmal olli see pruut, et mõnnikord, se on: mitte enam egga wähem kui igga kord juremaga fisjewõttis ja wähemaga wäljaandis, kolmetordse hinna küfis ja kahhetordse kasjo wõttis, agga Summala nimmel ja wagga janna-dega. Küsse olli temma, et ial laasto luffumatta

ei jätnud ja omma fullo peäl kõhto täis ei sõnud, agga kui teiste laua äre istus, olli ta allati lauall üllestustes paar leiifit rasfem, ehk küll haffades ja fõppetades täed risti panni ja filmi pöritas. Teiste kannust jua olli tal allati jänno, agga loddo kitis hallikawet feige paremaks jogiks. Ostis ta wilja, siis tingis ja tungis temma, nagu püsti juut igga koppito juures ja tulletas tubhat forda müäle mele, et Summala ande jures ni kisse ei piddand ollema, agga osteti temma täest, siis tulli ofse peäle kuuldes, fuida ta fiurus ja faebas, kui palju temmal igga wakka juures kahjo piddi ollema ja Summala pühha nimmi olli tall foeral allati hammaste wahhel, nago laewa madrusfel tubbafas suus.

Mangus olli ta lapse isfa, ta wanna paks naene Rõõt tõi talle tats poega ja ühhe tütre ilmale ja allati karjusid wannemad, et Summal neile liga teinud, — „kes nad toidab, kolitab ja kaswatab?“¹⁾ Rõõt kapis ja rapis niifama, kui Mangus isfe. Tõõsse olli neil sui ajal inimesfi tarwis, agga kedda nad wõtsid? Üffi neid, kel talwe feige surem pudus ja nalg olli ja Mangusfe täest ollid jahho tö peäle ette wõtnud. Temma andis igga waesele, agga mitte muido, kui piddi lubbama sui 40 kopp. eest nädjala otfa tööd tehha, ehk küll muial paitas 1 rubla ja peäle sedda anti. Nalg ajas waesfid ettewõtma ja nenda ennaft halwa hinna eest Mangusfele orjats müma. Waeste õnnetus olli temma õn. Wilja hindä piddas ta ni kalliks, kui wähe wõis, andis ni sandid jahhud, kui tal olli (häid waeste jauts ei olnud)²⁾ ja kui

1) wrdl. Barbarus: Poeem vajadusest näkku syljata J. t. j. t.

2) Sama pyyd, oma tegelastele veidraid wõõraid nimesid anda on ka nyddisaegseil kirjanikel. Näiteid lugematult!

3) wrdl. R. Rohiti Ottenson j. t. j. t.

1) Siit on vist laenand ka prof. Rahamägi oma ajalaululise wärtekija etteheite, et meie rikkad kihid lastest wähe hoolivad

2) Kõik meie intendantuuride jae. paljas tused olid siit mahä kirjutet!

A. Kunga (Pärnus) teadete järele siindinud J. V. Jannseni äratulek seilepärast, et Jannsen oli omal põllul Kõrberi ssa maha lasknud, mille põhjal ka tüli tekkinud.

Kõrber matnud aitari ees surnut ega pole Jannsenit enam tarvitanud. Kõrber ütelnud laulu sõnu:

— Ma tahan jätta maha.

Jannsen kostnud koori äärelt:

— Need Väandra kostri maad.

Kõrber — Ei armastada taha

Jannsen — Neid nende rendiga.

Nii läinud terve laul läbi, edasi jutustaja ei mäleta.

Ka Jannseni Pärnu elust on rahva suus mälestusi säilinud. Jannseni all Pärnus koolis käinud ka õpilasi teistest linna lähedastest valdadest peale Sauga. Võõra valla 10 õpilase keskel juhtunud olema kaks õpilast vene usku. Nende õigeusulistest õpilastest vastu olnud Jannsen õige karm ja vali. Enne hommikupalvet ütelnud Jannsen — vene võmmid nurka, nurka!

Pärast palvet — vene võmmid tulge nurgast välja, mis te olete nurgas õppinud. Vene usku õpilased hakanud nutma; nii siindinud iga päev. Need kaks õpilast käinud ainult

ühe nädala koolis, enam nad pole tulnud.

J. V. Jannsen oma Pärnus elamise algul teeninud lisa-palka olles linna töölistele kupjaks. Kupjana olnud Jannsen väga vali, ja nii mõnigi tööline saanud tema pihla-keppi tunda. —

— Jannsen lasknud endale Pärnus saksa rätsepal tuue ülikonna teha, pole aga mitte kohe töö eest ära maksnud. Seepärast käinud rätsepp temalt mitu korda raha nõudmas. See vihastanud Jannsenit, ja ta luuletanud rätsepast pikke-jaulu, mida ta oma kooriga pühapäeval peale kirikut rätsepa maja läheduses laulnud. Laul on järgmine:

— Niiud pange maailm tähele

Kui rätsepad end kiitvad,

Et nende läbi tänini

Veel maa ja taevas seisab.

Nad teevad suurt ja rasket tööd,

Neil pole rahu päeval ööl

Mökk, mökk, mökk (8 korda).

Seda laulu on Jannsen laulnud oma kooriga ka keiser Aleksandri II vastuvõtmisel Pärnus. Laul olevat vastu võetud suurte kiitustega.

S. H.

waesed waffa nimmel kolm külmitto said, siis ollid nad õnnega kous. „Egga waesid ei wõi targaks tehha, muidu lähwad surelikseks zc.“ 1) Te olli Mangusse janna. „Kui waene waewalt päwast päwa saab, siis on temmal jest küllalt, mis ta parremast teab? Summal on isse rikkad ja waesjed lonud ja tahhab ta neid ka rikkaks tehha, egga minna sedda ei kela 1).“ — Töö jures maenitjes Mangus innimesji nago õppetaja firrikus, et Summala pärrast truid ja usfinad pidid ollema: „jest taewa taat näeb teid üllekohhut ja nuhtleb sedda.“ Et ta isse allati üllekohhut teggi, ei tulnud tal mitte mele, jest ta olli wagga innimenne ja ni-suggused lootwad, et Summal nende teggude peäte wadates teise filna finni hoiab, jest waggadusse ja waggadusse wahhel on juur wahhe 2).

Kuida Mangusse lapsjed üllestaswafid? — Üsna nenda kui wanna janna ütleb: „kääbi ei kuffu kännust kaugele.“ Ahnuse polest ollid nago wagga wannemate juust kuffunud: teine ollefs teise filmad wälja fistunud. Egga hea laps otas, et teijed 2 kärwafid ja temma üfsi warra pärriks. Hoiad õppifid ni paljo, et omma nimme kaunis jalgeste firjutada moifstfid. „Mis suurt tartust neil tarmis — ütles wagga Mangus — kui agga r a h h a moifstwad forjada . . .“

Kuid küllalt sellest, kes usklik on see usub juba nydyki 3).

1) Tarapiitlaste yhise arvamise järgi oli punkti päält samasugune ka kõigi meie maaliitlaste vaade.

2) wrd. Kivikase sõnad meie pappidest („Tarapita“ nr. 4, „Kirj noortele“).

3) (Salajane). Kes asjaomastest mõjualustest kirjanikest vahest seda enne teind pole, see siis lugegu nydy kähku pikemalt järele: Jannseni „Seitsmes Sannumetoja aastal 1860“. Säälsamas võib lähemalt tutvuda ka tolle moderni ärimehe ja maaliitlase päewaraamatuga.

Eks ole, kõik on nõus — meie „aja laulud“ pole tihti olnud laulud, kui lihtne varieeritud ymbersõnastus samast teemast? Ja ka teine meie poolt yhl esitit väide on ju õige, nimelt, et meie „aja laulude“ ceskujuks on olnud just Jannsen ja mitte teie, vagad ja armsad kaasaegsed, sest igayks teist on nõus, et sarnaseid hukkalaänd inimesi, nagu õnnis isa Jannsen siin kujutab, praegu kyll enam Eestis ei leidu, vähemalt mitte teie seas! Ergo: ei käi teie kohta ei need ega ka tarapiitlaste sõnad, on päästetud nii hästi meie kirjanduse rahvuslikkuse kui ka teie au. Kas pole kasulik asi, to kirjandusteadus?

2.

Jannsen — „ekspressionistliku“ stiili eelkäija??!

Kuid mitte yksi sisu poolest ei näi uueaegsed kirjani-kud Jannsenilt õppimas käind olevat, vaid ka nende stiil on mitmeti väga sarnane tema omaga. Eks tea kõik, et to modern, yleme moodsamalt, ekspressionistlik stiil põhjened pääasjalikult julgel võrdlusel, reljefsel metaaforal, jalustraba val hyperbolil, jne.

Meie ei taha lialdada, kui yleme: ka Jannseni stiili mõjuvus põhjened samal. Eraldab ainult see, et ta rahule jätab kosmose, aeroplaanid, tramvaid ja abstraktsed mõisted ning oma võrdkujud valib oma kõige lähemast ymbrusest. Ainult selle poolest on ta maha jäänd meie ajast, mitte aga oma võrdluse julguse ja nägemuse jõu poolest. Ent kyllalt väiteid, vaadakem näiteid! Toome neid siin ainult väkese buketi:

. . . ja viimane sõna, mis juut iseeneses ümises, hakkas nagu kidadega õng nende südamesse kinni, sest raha ahnus istus südames ja ajas suu pärani.

„Juudi rätsep“

Mind kisti nagu tangidega toast välja . . .

„Räägi mis sa tahad jne“

. . . ütles, et ta süda teda nagu ahelatega selle kiila poole tõmbavat.

„Uus variseer“

. . . ta õhkas, et rinna luud ragisesid.

„U. V.“

. . . ütles Jakob ja kummardas ise nagu kaevuvinn —

„U. V.“

Viso küla oli täis ebausku nagu koer kirpa.

„Maa targad“

„Ta om üks rahvas, kea sul kaala pääl saisab, nii kui kärblane halge silma veeren.“

„Maa targad“

Kõne Kreutzwald-Jannsen-Koidula mälestusnäituse avamisel.

Aulised külalised! Vanemad ja nooremad huviosalised!

Tõstan oma häält noore Akadeemilise Kirjandusühingu nimel, et kooslõhjad teretada sellele vähenõudlikule, aga siiski ainulaadilisele mälestusnäitusele. Seisame siin Eesti ärkamisvaimuse suure kolmiku isikuajalooliate tunnismärkide keskel. Kreutzwald, Jannsen, Koidula — kolm selle maa põliste võõraste peremeeste hariduslaenuist — kolm rõhutatud rahva algelise eneseaimamise kordumatut äratajat — alandatud keelkonna sõna ja hääle esmakordsed kogujad, väljendajad ja ühendajad — oma eneseteostuse rõnkude ja lahkude ajas, ruumis ja isikusuhetes lähedalt seotud — järeituli-jate mõttekujutluses ümbritsetud juba ühtesonduvate kauguste paistega. Seisame ärduses nende tagasikutsumatust põrmupõlvest päritud kujude ja piltide ees.

Ei võrdu meil ühegi võimumehe kuulsus kirjanikunime Kreutzwald, Jannsen, Koidula aupaistele. On hää seda meele tuletada meie kirjanduslikule uusloomingule nii ebasoodsail päevil.

Ag ei pea sõgeda imetlusega kumardama ka vägivõimule tugematu Eesti ärkamisvaimuse idealiseeritud varjusid. Õigem ja viljakam on võimalikult tõepärasest käsitust omandada nende eelkäänud kirjanikkude teostest, nende tööst ja teest. Mõtlev ja tundeline inimene elab ajalooliselt. Akadeemiline Kirjandusühing Eesti esimese ülikooli rüppes on enesesse koondanud aktiivse rühma noori inimesi, kes mõtleavad ja tunnevad kirjandusajalooliselt. Selle mälestusnäituse idee on välja kasvanud Eesti kirjandusliku ja rahvusliku ärkamise päätegelaste sõnalise päranduse uurimisest. Kreutzwaldi, Jannseni, Koidula teoskonna üksikasjaline juurdus — oleme viimati ka niikaugale jõudnud.

Päämääraks täpne tunnetus, püüdmuseks tõsiasjade selgitamine nende väljaehitamisest, on kirjandus-teaduslik töökool lignenud meie nimekamate autorite otsiskitlud ja otsiskiemata allikaile.

Trükitud teoste kriitikat teritades, aigupärasest laenust lahutades, aialhojundun käsikirju küsitledes on noorte kirjandusuurijate tähelepanu, nende kaas-tundmus ja uudishimu ulatanud ka kolletanud tekstide taha. Missugused on olnud uuritavad au-torid tõelistena isikutena oma olemasolu rõõmudes ja norgudes? Milline nende kalliks peetud põr-mude tegumood nooremas ja vanemas põlves? Milline nende sugupuul, nende konkreetne ümbrus-kond, nende kodune sissesead? Miiliseid asitõendu-si on sellest kõigest veel järele jäänud?

Vastuseks on lahust kokkukantud mälestus-vara selles kunstikool „Pailase“ sõbralikus saalis. Noored ja agarad käed on korraks tahtnud nähta-vale koondada kõik, mis Kreutzwaldi, Jannseni, Koidula isikuattribuutidest on olnud kättesaadav. Muuseumid, arkiivid, raamatukogud, mitmed seltsid ja eraisikud on oma hoiud selleks puhuks lahkesti lubanud välja panna. Saavutatud andmed tõen-davad pigem näituse vaesust kui rikkust. Aga esimest korda kohtame Kreutzwaldist, Jannsenist, Koidulast niigipalju üheskoos. Oleks liialdus öelda, et nende sõredate ärkamiskirjanikkude austus meil tänini oleks piirdunud ilukõnelise paatosega. Aga mõned kadunuks peetud väärtdokumentid — nagu Fählmanni ja Kreuzvaldi kirjavahetus — on tõe-poolest alles selle näituse korraldajate visa otsis-kelu uuesti valgele tõstnud. Mõned mälestatavate kirjanikkude ainlise vallasvara tunnismärgid on alles mõne päeva eest väljapanekuks omandatud, teisiti öeldes ostuteel üldsusele päästetud.

Voldemari hoiti nagu kassipoega villavakas.

„Vold, ja Jüri“

Peeter oli nii rõõmus kui oleks ta praegu taevast tulnud.

„Peretiuar ja vaenelaps“

... Küll vana mölder norskas nagu saeveski.

„Pt. ja vl.“

Pert seisnud, suu laiail, nagu oleks temale sula tina kaela valatud.

„Pt. ja vl.“

Nüüd kargas Pert äkiste üles, nagu oleks vaapsikas ta saba alla pistnud ...

„Pt. ja vl.“

Tuli jutt kõrtsidest, siis tegi Jakob kui oleks keegi talle keeva veti kaela visanud. ...

„U. v.“

Kõik tema endine armastus tärkas nüüd, nagu noor rohi sooja vihma järel ja ta süda hakkas nagu kasetoht põlema.

„Pt. ja vl.“

Va vader, ma mõistan küll, et sul üks uus asi nagu palav leem suus on.

„Pt. ja vl.“

Pert oli nelle tänini nagu lutikas sängi samba vahel, mis rahu ei anna.

„Pt. ja vl.“

Kasvu poolest oli tal (Tiinal) enam laust kui pitkust ja (ta oli) inetu nagu sügisene õõ.

„Pt. ja vl.“

Sa seisad iga päev nagu üheksamas unenäos ja uised ja pomised otsegu siil, kelle ümber koerad hauguvad.

„Räägi mis tanaid jne.“

Üdu tõusis koplilt üles ja seisis puude peal, nagu valge loor saksa naiste kübara peal.

„Räägi jne.“

Eit vabises nagu püülikott ... „Räägi jne.“

... kädistas nagu harakas kes oma mune enam pesast ei leia.

„Räägi jne.“

... ajas silmad pärani, nagu oleks tal kaksteistkümmend kõhus ja kolmasteistkümmes suus!

„Räägi jne.“

„Süh, ... poisid jooksid tema (Liiso) järel, nagu vasikad lehma järel: joosku nüüd veel!“

„Nurme Liiso“

Siis hüppas väike Eeva, nagu lamba tall kivivareme otsas.

„Pt. ja vl.“

... meistri sõnad olid ta meelest nagu rasv ratta peale. Teda kiita oli, nagu siga vastu päeva sügada.

„Pt. ja vl.“

Ag saiad ja pill? eks need naisterahvale ole nagu vihmauss õnge otsas.

„U. v.“

Mis asi oli Luha kõrtsi esmailt naisterahvaga täitnud, et pärast torupilli järel hüppasid ja kargasid, nagu konnad vihmase ilmaga ja tautsu vahel kaagutasid nagu kanad muna valus ... ?

„U. v.“

(„Kaani!“) oli lõug kikkis ja paled kortsus nagu kivanud pastlad; pealegi oli kõik ta nagu nii rõuetanud, nagu keegi oleks noores põlves emeid seal peal rabanud ja iga rõuge märk oli, nagu veise jala jälg, muda täis.

„Pt. ja vl.“

Maret pidi tüdrukukuks jääma ja oli viha pärast igapäev sinine nagu jõhvikas.

„Naabri tütted“

Aulised külalised! Selle näituse korraldajaks on kirjandusteaduse alal töötavate üliõpilaste ja ülikoolilõpetajate kasvukond. Kriitilised tekstide eritlejad ei ole meie rahvus kirjanikkude argielu kuulunud vanade asjade letishistid. Kirjandusloolane näeb oma päätehet selles, mis on kõige olulisem: see on trükitud ja kirjutatud sõnas kinnipeetud loomingu uurimine. Aga ka vaimsuse kaasakäinud aineliste aksessuaaride vaatlus võib välistes teed näidata seesmisele. Mõni ärkamiskulsuse mõõblijäänus, mõni vaene tarbe- või iluasi võib nägelikus sidevuses äkki seletada meie tunnet ja vallandada meie inertset mõttekujutlust. Vaadake seda Kreutzwaldi solfiidi kirjutuslauda sää! Me märkame, et selle lüürakujulised jalad küllalt tugevad on olnud Kalevipoja ilmaletoomiseks. Ennää Viru lauliku ja Võru arsti hädist seinakella! Selle osut on jäädavalt peatunud. Aga kord on see näidanud meie lauluisa päevatundide põgenevat ruttu, võib olla, lisaks mõõtnud ta mõtisklevaid ja nukraid õõtunde väikelinna üksinduses. Ka meie vanamoeliste kirjanikkude kodud ei ole nähtavasti ilmetatud oinud stiilika toredusega, ja väärtuslikum osa nende ainelisest vallasvarast on kas kaotsi läinud või üldsuse eest varjatud. Nii on siin isa Jannseni isikuatribuute jäänud edustama ta piibel, ta õõmüts, ta hõbedane taktikepp — vähesed, aga paljuütlevad esemed. Koidula näõpildid selle saali seintel on vast kõige valdavamad, ta isiklikkude mälestusasjade vitriin kõigekehvem. Enamat tuleks Kroonlinnast ja Leningradist otsiskleda. Aga hakkavad meele ta laste (tunased) tegumõõd, ta kirjamapp, ta surma telegramm.

See mälestusnäitus on vaene ja puudulik. Ometi ei jõuaks ma ligilähedaliski tähelpanu pöõrda kõigele sellele, mis siin klaasi all ja laudadel on

tähtsat ja arvukat: käsikirjad, raamatud, ajalehed. „Kalevipoja“ käsikiri a. 1854, „Kalevipoja“ esitrükk, „Perno Postimees“, „Emajõe õõpik“ — meie lähema mineviku esiõõtseng, au ja iu.

Astudes nende ärkamisvaimsuse pühitsetud käsikirjade, trükingute, piltide, kujude, ainelise vallasvara jäänuste ringi on igakõs meist sammukese astunud üle üürikese silmapiigu kõnnise. Me mälestame... Elatanud hallpää meie keskel meeliskieib rohkem kui noor tuisupää; ro kem ka kui meie päevade kriitiline tekstide uurija. Hallpää on eesõõgõs lähemalt meeliskieda kui kelgi teisel. Ta näeb, võib olla, ilmsielavana palgeid, mida meie ei näe. Ta kuuleb vast lahku hääli, mida meil kunagi luba ei ole kuulda. Meile muile on jäänud launkunute loomingu andmeid ja nende asjade riismeid oma kaugenenud mõttekujutlusi ligendada. Aga inimesele on üldse võime annetatud mälestada, loomale unustada, lausub mõttetark. Vaadake karja söõdamaal: see ei tea, mis oli eile, mis on täna; see söõb ja seedib oma toorest toit, puhkab ja aaleb mõttetult ringi!

Oigu küllalt neist tähendustest. Kus mineviku suured nimed ja tummad mälestused korras õõheskõõ kõnelevad, sääal vaigistagu tänapäev oma häält. Tänuulikuna asutustele ja eraisikuile, kes noorele kirjandusõõhingule on võimaldanud selle mälestusnäituse korraldamise, lõpetan teisendades õõt Viru lauliku teretamist:

Mis siin sügisesel vilul
Närtsind nurmelt nopitud,
Hilja õõhtu eha pilul
Salgakeseks kogutud.

Mälestused need on armsad
Mineviku orust, mäält,
Hoidjaks kujud uued, varmsad,
Võtke vastu noorest käest.

23. XI 24.

Gustav Suits.

Maret istus, nagu voolind ehitud, esimeses pingis.

„N. t.“

Maret ehmatas ennast vaigeks nagu raibe luu.

„N. t.“

... Nõnda urises Jakob iseeneses ja ajas riideid selga; aga ometi nii terasesti, kui kalamees, kellele kesk õõsel käsk tuuakse: „Tõuse üles, noodad mere ääres kinni ja räume täis“

„U. v.“

... (surnud isal olid) käed risti rinna peal, nagu kahvatanud ja külm; aga lahke rahu helendas ta näõ peal kui järele jäänud kõnekese ilu, mis puu latvades punab. Madis oli koju läinud

„U. v.“

Jatkub neist. Kui aga mõni antud valikuga rahul pole, oma ajast ning arust läind estetistikkude nõuetega Jannseni seda kõlge põlustab ning isegi kõige viimastena antud näiteid küllalt ilusaiks ega modernideks ei pea — sellele peaks vist modern olema siis küll Jannseni teine kõyl, kus temagi „pãris“ ilusat tahab kirjeldada. Nii, näit., kus ta ilusast Truutast kõneleb („Mis „Merekõõlas“ sündis“):

„Nõh, aga mis ma pidin õõtlema, kena oli ka loomake kõõll. Kulla karva, natuke kõõherad juuksed, mis nagu siidi pilved pead katsid, palged nagu põõmavalged saiapullikesed, kuhu punast värvi nukkude peale kukkunud, suu nõnda kui roõõsilil, mis praegu lahü hakkab lõõma, sinised silmad peas nagu tuvikesed, kes „peast välja vaatavad, ja kui ta naeratas, siis oli, kui vaataks päike kevade roõõsakarva pilvede vahelt

kaste tilkade peale; — mähõrduse noore mehe peale ta silmad naeratades pöõõris, see langes põõlvist ära“ jne.

Sentimentaalne? romantiline? vana? Ei, just vastuoksa: roõõst, salvav, tõõse, ultramodern. Isegi nii, et tema uueaegse kasutamiseni veel pole jõõtudki. Kõige lähemal sellele on vahest Alle oma „Kleidis helesinises ja roõõsas seelikus“...

— Jãtan esitamata Jannseni stiili muud võõtõd, eriti ta kõõlaliste abinõõde tarvitamise (alliteratsioonid, onomatopoeetlised ilustused, rõõtm) jne.. Neid on tal nii roõõkesti ja modernidele ideaalidele nii ligidasi, et ma kardan: mõni hakkab tõõsti uskuma, et mu vãltõd mainitud mõõjust õõged on. Ning see on piinlik. On ikka piinlik olla, kui teine sind usub.

3.

Jannsen — „Esmaspäeva“ celkõija?!!

See on juba midagi ysna sõõgedat, eks ole? Et Jannsen „Postimehe“ isa oli, teab igayks, aga „Esmaspäeva“ 50.000-kõõrdõõlt armastet ajalehetõõpi tuleb ju pidada ometi alles Veiler-Vellneri geniaalseks ja moderniks leiduseks? Tyõõ kõõik! Ei ole midagi uut välja mõõelnud veel poegade põõtv, mida juba to Vãndera kanter poleks alustand! Lehitõõse ainult korraõõs „Perno“) Postimeest“ — mida leiaksite sääõlt,

*) a *propas*: isegi o elustamise põõyd on siõõ?

Kreutzwald-Jannsen-Koidula mälestusnäituse korraldustöö.

Läinud kevadel akadeemilise ja ühtlasi A. K. Ü. tegevuse hooaja lõpul võeti üles meie vanemate tähtsamate kirjanikkude mälestusnäituse korraldamine.

Toimiti sel puhul nagu tavaliselt s. o. valiti toimikond, kelle hoolteks jäeti kogu näituse korraldus. Mälestusnäituse toimikonda valiti prof. G. Suits, mag. A. Anni ja üliõpilased Suik, Karopun, Kalja ja Holberg.

Toimikond töötas välja näituse korraldamiseks juhtnõõrid. Peale kirjanikkude teoste ja nende eritrükkide, kirjade, dokumentide, piltide, maalide ja rinnakujude kavatseti hankida ka muid säilinud mälestusmärke, nagu mööbel, lemmikasjad j. n. e.

Toimikonna liikmed kohustusid suvisel vaheajal läbi käima kirjanikkude sünni- ja elamiskohad, korjama kohapealseilt elanikelt suusõnalisi traditsioone, mälestusi ja jälgima kirjanikkude toodanguis esinevaid motiive.

Avaldati lehtedes üleskutseid, pöörati kirjadega seitside, muuseumide ja arkiivide poole, palu-

des neid oma kogudes olevaid mälestusmärke toimikonnale usaldada näitusele panemiseks.

Sügissemestri algul kogusid mälestustoimikonna liikmed Tartu, peale h-ra Karopuni, kes seega ka toimikonna pärastistest töist osa ei saanud võtta.

Peeti koosolekuid, anti aru suvisest tööst. Oli käidud kirjanikkude kasvamis- ja elamispaikades: Väandras, Pärnus, Kadriinas, Ohulepas, Tallinnas, Rakveres; korjatud kirjanikkude tuttavalit memuaare ja fotograafitud kohalist loodust. Arkiivides oli uuritud kirjanikkude suguvõsasisid. Ei oldud veel käidud Võrus, kuid seda pidi tehtama enne näitust.

Astuti läbirääkimistesse Kreutzwaldi Mälestuse Jäädvustamise Seltsiga, kirjanikkude sugulaste ja tuttavatega.

Arkiivraamatukogu avamatuse tõttu, kui ka muil ettenägemata põhjusil ei saanud asuda enne 17. novembrit mälestusnäituse tehnilisele korraldamisele. Toimikonnal tuli enesel hankida lukutatavaid vitriine ja laudu, eriti viimaste muretsemine

mida mitte pole „Esmaspäev“, ja ümberpöördu? Samad „Sannumad ommal maal ja voersilt“, samad „Juttud ja jutto jätkud“, samad „Suur söalaeava õnnetus“ ja „Pärdik abiello“, „Preisi norepari kirri“ ja „Vannast Hinduvürstist“, „Negri poisikenne“ ja „Mis aitab luttikatte vastu“ — kõik, ja ainult! Mitte yksi ainet valik, vaid ka nende esituse üksikasjad ja siht on mõlemas vllatavalt sarnased.

Mis aga puutub stiilisse, siis on Jannsen siin hiilgavalt teostand selle, mille poole „Esmaspäev“ alles pyvab (või peaks pyvdma). Kogu „Perno Postimees“, see on algusest lõpuni üks — följeton. Ja paiguti otse säärane följeton, millele paljud praegusaegsed näolegi ei saa. Ei ole olnud Eestis teist ajakirjanikku, kes tolle isa vääriiline oma ladususest ja leidlikkusest! Ta otse koketeerib sellega, ise vana tõsine kõster ja moralist! Nii algab yks „P. P.“ (Nr. 7, 1857):

„Sannumad ommal maal.

Kas ma rään, voi ei räägi?

Mis asjast?

Ro ets jekt, mis hilja aego Tallinnas ni juurt römo teggi!

Ro mis seäl siis olli?

Sedda, mis Tallinna rahvas jubba isjegi teadwad: nende laulo-pühha...“ Jne.

Ehk taas tavaline nädala-ylevaade välismailt:

„Sannumad wööralt maal.

Sel nädalal tahhawad wööra ma sannumad jälle napid olla. Seft et nad wööralt maal sõwad, jowad, tööd tewad, inagawad — mis udis se on?

Roosfimaal? — Keit nago olli. — Preisfimaal? — Keit wanna wiifi. — Austruamaal? — Renda samma. Lürgimaal? — Sultan turjub. Teate kü, mits pärrast Hispania maal? — Im tuningliffud warrud odata, kuhju meid wadderits ei luttuta. — Portugalis? — Odataffe kollatõbbe lõpmiist ja siis tunninga pulmi, lufft meie ta jemet jua ei ja. Misamma luitwad asjad on sannumete poleft Italiamaal, ehk seäl kül woe poleft hilja aego liaks märg olli. — Agga pea finni, utis siis

Prantfused tewad? Jah, neift olli muidu ifta middagi tõnneleba, agga se ford ta mitte liqa. Neif olli seäl ta sured mattufed, teisri minister surri ärra ja maeti mahha, agga jure kiska ja karraga, seft egga Prantfused ilma kiskata

middagi ei te. Renda fui nende modid, nenda ka nende meled, warji kurrwad, warji töömjad, pea pahhased, pea head!...

... Sel ajal, kui Türgi Sultan tühja tülli hakkas tõstma ja isje põlwist ärra nõrfes, jookfid Inglismees ja Prantjus temmale appi, tõstfid tedda taenla alt üllesse ja üllesjib: „Urriše nüüd hästi, meie hoitame sind alwatud meest ennest wõhhel üllewe!“ Wanna Sultan teggi nenda ja teab nüüd kü, kui maggus sõbrade armastus on: sai pigistada, et rinna luud praggišid, ja teawad teif kolm, kui palju werd se kup-polaštninne on wäljaimmenud. Agga nad olliid sõbrad. Summal fatis rahho täite ja — nüüd urrišeb Sultan jubba teift forda Wallahima pärrast Prantjuse wasto ja woiwe sedda aega ka nähhä sada, kus se janna tõets jaab: „Mita näljane hunt august wälja, siis hammustab ta sind ennaft.“

Need kohad pole mingi erandina valitud, vaid samasugune veste kestab, lihtsalt ja täpselt öeldud — lehe algusest lõpuni! Tahaks itsiteerida säält veel nii mõnd ja mõndki kohta — aga ehk leidub siiski arusaamatuid inimesi, kes „Üliõpilaslehte“ selle Jannseni-harrastuse pärast taas ei tea millises erapoolikuses hakkavad syydistama, nagu see siin nyüd moodis olevat. Loodan siis, et meie inimesed, eriti ajakirjanikud, juba oma enda kasu pärast isegi oma võrratu eelkäija senni yletamatu eeskujuga ligemalt tutvunemata ei jäta, ning lõpetan siin pigem Jannseni kõige syngema ning ajakohasema „aja lauluga“:

„Siin rahwas must ja mustad ka
Keit nende töö ja ello;

Nad tewad ilma armota
Uts teifet järgest wallo —

Siin innime sõõb innimest
Ja isjad müwad lapfi;

Ei tea ükski õigest teist,
Keit himmustawad — napfi!

Kus on siis edu ja areng? Kas ainult väikene vahe sisus, kas ainult selles, et Jannsen nõnda — Ahvrikast laulis, meie aga nyüd seda vist küll ka õige lähedast Euroopast võtme ja julgeme teha?!

sünnitas suuri raskusi. Sellele järgnes raamatukogudest raamatute, seitsidest, arklividest ja muuseumist kirjavahetuste, piltide, maalide käsikirjade ja muude mälestusesemete kokkukandmine ning ülesseadmine.

Fr. R. Kreutzwaldi mälestusesemeist saadi näitusele — Kalevipoja käsikiri 12. laulus 1854. aastast, eesti rahvalaulude j. m. käsikirjad, Kreutzwaldi kirjavahetused Koidulaga ja Fählmanniga, Kreutzwaldi kirjad J. Adamsonile, Wardjale, Wühnerile; Schoefneri, Schotti, Neusi kirjad Kreutzwaldile.

Kreutzwaldi isiklikest asjust — koim klaasnõu, mõned asjad kirjutuslaua garnituurist, mõned arstiriistad, mõned raamatud, peegel, kirjutuslaud ja raamaturiiuul.

Koidula mälestusesemeist: — Koidula teoste: — Kosja kased, Kosja viinad, Säärane Mulk — käsikirjad, üheksakümmend üheksa, J. W. Jannseni ja Koidula kollektiivse jutustava teose käsikiri, Koidula kirjutus perenaistele ja lastevanematele (käsikiri), Raudin, saksakeelne käsikiri, Kogu luuletusi (käsikiri) Koidula kirjad A. Almbergile, õele, omakseile, Snellmanile, v. Sieversile ja J. Adamsonile; A. Almbergi, L. Suburgi, Yrjö Koskise, S. Jannseni kirjad Koidulale; Koidula märkuste vihik ja kogu saksakeelseid luuletusi.

Koidula isiklikest asjust — kirjamapp, Koidula ja ta õe kihlakaardid, Telegrammid, kuulutused ja kirjutused ta surma puhul; Koidula, tema mehe, laste ja õe päevapildid.

J. W. Jannseni mälestusesimeist: teoste — Kihlvedu 5000 rubla peale, Permi Jaago unenägo — käsikirjad, J. W. Jannseni peigmehe põlve kirjad Emilie Koch'ile, J. W. Jannseni kirjad perekonnale ja tsensor M. Suigusaarele, Yrjö Koskise

ja Hurti kirjad J. W. Jannsenile; J. W. Jannseni isiklikest asjust — Eesti üliõpilaste Seitsi aadress 75 a. sünnipäevaks, 6 J. W. Jannseni partituuri, Sioni Laulo kannel, Jannseni isiklik eksemplar, Piibel Koidula kingitud, hõbekarikas Vanemuise Seitsi kingitud; hõbekann Peterburi sõpradeilt, 3 mütsi, reisitasku hõbe taktikepp Jannsenile Vanemuise Seitsi poolt I laulupeo puhul, Jannseni päevapildid, surmakuulutused ja matuse laulud.

Kõik kirjanikkude teosed ja nende eritrukid, kirjanikke ja nende toodangut käsitlev kirjandus. Kreutzwaldi, Jannseni ja Koidula rinnakujud; Jannseni, tema naise, Koidula ja Kreutzwaldi pildid ja maalid, Kreutzwaldi ja Jannseni sugupuud; päevapildid Jannseni, Koidula ja Kreutzwaldi kasvamis-, elamis- ja matmispaikadest.

I, II ja III laulupeo rinnamärgid. „Vanemuise“ lauluseltsi põhikiri 1865, J. W. Jannseni „Vanemuise“ aupresidendi diplom, kirjavaetus laulupeo komiteedega, mängukooride juhtidega, „Vanemuise“ kassaseisukord 1869. a.

Näituse ruume kaunistavad pildid ja litograafiad toleaeegsest Tartust.

Mälestusnäituse tehnilisest tööst on peale toimkonna liigete lahkesti osa võtnud pr. E. Rosenthal ja üliõpilane E. Markus, kes muretsetes näitusele litograafiaid ja maale.

Mälestustoimkonna nimel avaldan tänu kõikidele seitside, arklivide, muuseumi, raamatukogude juhatajatele, kirjanikkude omakseile ja kunstikool „Pallase“ direktorile, kes on mälestusnäituse korralduses vastu tulnud, kui ka kõikidele AKÜ-gu liikmeile, kes nõuga ja jõuga abiks on olnud mälestusnäituse korraldustöös.

S. Holberg.

Veste valmimisest.

Oli küllaldaselt teoretiseeritud, küllaldaselt vaieldud ja koosolekuid peetud; toredaid kavatsusi püstitatud, neid uuesti jälle tühistatud.

Oli tõeste viimane aeg tegutsema hakata, sest nii mõnigi kõvalseisja asjast huvitatu löi kahtlema mälestustoimkonna teguvõimes, ja ka toimkond ise polnud vähem närviline.

Koopteeriti „abivaim“, ligi pool Veljestot! Erksamad velled ning sõtsed tuhnisid päevade ja nädalate kaupa muuseumis, seltsides kirju, raamatuid, tegid nimesikke ja viimastest ärakirju. Nõuti volitusi, tagateti allkirju. Nurinata täideti kõik soovid ja nõuded, kuid need valminud intelligentsi sügavtõsisest hoiatusest ja manitsusest küpsetavad läbi ja löid sünguskurde nii mõnegi murest muljumata noore hinge.

Oli tõesti imelik, pühalik tunne, kui nagisedes avanesid muuseumi raudkapi ukseid ja nälja võeti Jannseni Piibel, mütsid ja muud tähtsad mälestusmärgid. Neid pidi rohkem hoidma kui oma hinge. Kavatseti muretseada isegi raudkapp, aga ei jõutud kangemale sõnadest „Arite läbi“ Pallase saali ukseid, nende lukkude ustavus, ja õhe arkiivi poolt esitati toimkonnale isegi nõudmine puhastada lasta korstnad ja ahjulõõrid, läbi vaadata

elektrisiseseadete ja öösiti käia valvureid „passimas“, kas nad oma ameti kohuseid küllalt ustavalt täidavad.

Tõesti oli veidi õudne ja jube tõsta neid nii suurte hoiatustega antud kalleid andeid, mille paljas hukkumismõte pani võpatama mõne araverelise.

Rinnakujude kandmine näis olevat intelligentsil üle jõu, seda tegid ekspressid. Isegi toekas muskulaartüüpi mees löi kehast vabiseva kandes isa Jannseni Vanemuise trepist alla. Veri näkku valgunud, ots hõõpärilis oli ta lausunud, küll just mitte väga kohases stiilis, et on see vanamees kurat ka raske, võtab äsna jalust nõtkuma.

Aga mälestusesemete kokkukandmine oli nali võrreldes laudade muretsemisega. Muste murepilvena rõhus see raskesti toimkonda. Mõne tunni jooksul joosti läbi kõik Ülikooli asutused, arstiteaduse näituse korraldajad, eksekutorid, geoloogia, psühholoogia, fasiooloogia instituudid. Vastus oli igal lühikene: ei ole!

Edustus oli see, kes hädast aitas. Saadi 8 lauda ja linnavalitsus lubas lahkesti ka veel tuua lubjaaiast lisa laudu. Lubjaaiast laudad olid suured ja tugevad, ei nende valmistusel polnud üsner peitliga nikudannud ega hõõvliga asjata aega viitnud. Oma loomulikus värvis tra-

Suurem hulk Eesti vanemat kirjandust A. K. Ü-le.

Rõõm ja mere kaksikvennad, — seda tõetera kogesime möödunud suvel Väandras korjates suusõnalisi traditsioone ja mälestusi J. V. Jannsenist ja Koidulast.

Oli haruldaseks kurb päev meie rännakul; kaotasime ära fotograafi aparraadi jalast ühe tähtsa vindi, kõik meie käigud ja lootused olid ebaõnnestunud. Käsimine süngetena ja tummadena kolmekesi üksteise järel, jalad verivilisid. Täjusime taas teravalt enese saamatust, uurimistöo raskust, ja tuletasime isegi meele arukamate inimeste õpetusi — see tühine, ebaeluline töö pooleli jätta.

Algul olime nende manisuste peale ainult üleolevalt naernud, nüüd aga löi meiegi aju kahtlusvingu.

Oli äge heinaaeg; mõistlikkudel inimestel põinud aega juuagi, igal vilkus käes reha- ning hanguvars, ja saod aina kerkisid teine teise järele aasadel. Nii mõnigi vaatas kõõrds nende kolme härrasneitsi peale, kes luusisid talust tallu, ja kes sest aru sai, mis nad taga nõudsid, ning kellel sellest õieti kasu oli.

Tee läks märke ja mäest alla, meie looklesime ühes teega metsatukkade ja viljanurmede vahel. Kõige krooniks tabas meid veel sel päeval äike, millist harva näha. Vihma ei sadanud mitte oavarrest, aga otse kirvevarrest. Tuli käia, õieti sökkuda Väandrale isoomulist undisavist teed veel kümnekond versta.

Kuid saatus oli määratud just selle päeva lõpu meile luusijaile kõige produktiivsemaks kogu meie teekonnal, sest sel õhtul leidsime huvitava raamatukogu, mis annetati A. K. Ü-le. Meile oli kõneldud juba 20 versta eemal mingisuguseist raamatust või Jannseni

ja Jakobsoni kirjandest, mis pidid olema Vihtra „lõdja“ läheduses h-ra A. Vihtersteini talus.

Väikese videviku ajal jõudsime jahutatud talu. Peremees, veidi ehmunud ebaharilikke soovetega võhivõõraist külalisist nii hilisel ajal, viis meid lahkesti sõnagi vastu lausumata aita, kus raamatud pidid olema.

Astusime tavalisse röskevõitu hämarasse hoesse. Seal kõiksugu puuanumate, riiete ja linapuntrate keskelt pakk-kastist leidsime väga huvitavaid raamatuid segi paisatud Вѣстник Знания'te ja muude tänapäevaste ajalehtede numbritega.

Ükski maapealne vägi ei oleks meid tol silnapilgul nii õnnestanud, kui Arveliuse Jutto- ja Õppetuse-Ramat, J. W. Ludse, Tervise Katekismuse Ramat, Kreutzwald, Ma-ilm ja Mõnda mis seal sees leida I—V. Kreutzwald, Maa ja mere piidid III jagu, Gildemanni, Rosa ehk Lapse armastus, Freundlich, Kõnned ja Laulud, Kreutzwald, Rahunurme Lilled I—II jagu, Paar sammokest rändamise-tee, Sippelgas II jagu, O. W. Masingi kirjad I—II, Fählmanni kirjad.

Peaaegu täielikult oli edustatud C. R. Jakobson, ja leidsid ka mõningad teosed M. J. Eiseni, M. Veske, E. Vilde, E. Petersoni, J. Jungi, L. Koidula, J. Hurti, J. Pärni, J. Kunderi ja E. Brunbergi toodanguist.

Eriti rikkalik oli vaimuliku kirjanduse osa, kuid selle kõrval ei puudunud ka mitte — Rinaldo Rinaldiini, Morando Morandiini, Evangeliine ja Uue Meremaa vürsti tütar.

Perioodilistest väljaannetest võiks tähtsamatena nimetada — Eesti Kirjameeste Seltsi Aastaraamatud

lest ja vihmast lüütnud seisid need kolm koduelajate näritud ja rõmestatud lauda trotsivali ja otse vihale äri-tavalt keset pallase saali.

Milline kaos, kuhmakad vitriinid, hark jalgadega laud, rinnakujud, pildid ja muud esemed põrandal, toolidel. Algas „stiliseerimine“, nagu „Postimees“ paljulubavalt kirjutas. Millised kujutlused manab see sõna lugejas ja millised korraldajais! Kõik lahkeliid maitsetes, eriarvamised ilmavaateis tulid sobitada ja lepitada. Pidime jõudma ühisele tõetunnetusele, ja sellele jõutigi lõpuks peale temperamentlikkude kakeluste.

Missugune sein ja nurk annetada Jannsenile ja tema perekonnale, kas sama sein asetada ka ta abikaasa või määrata temale mõni alam paik. Lepiti kokku, pandi temagi aukohale, mis Jumal ühendanud, argu inimesed lahutagu.

Valus oli vaadata, kuidas suurte, ebatavaliselt arenenud peadega filosoofid ja filoloogid, kes põinud elus raskemat asja liigutanud kui sulepea, vinnasid oma lõtvunud kätega kaheksapuudalisa Jannsenit kõrgele pjedestaalile. Kerge see polnud neil tõesti mitte, kuid ära tehti!

Agä Pallase saali joonia stiili kolonnaad, parkett põrand ja äkki laud harkjalgadega! Esteetid vangutasid tõsiselt pead, see ei lähe, see haavab silma, tuleb „stiilida“. Toodi makulatuuri, tupetati kolm lauda. Agä see oli veel kohutavam.

Tööjaotus oli läbi viidud ajakohaselt: täpsed matemaatikud maalisid rondoosulgedega allkirju piltidele, ilakirjas osavad kirjutasid mälestusesmeile seletusi

ja numbreid, tõsised ning tasased abivaimud seadsid ülesvõtteid papile ning viledate jalgedega käisid toomas tähtsaid dokumente portfelliga, mida ka laenata tuli. (Ilma portfellita mehele asja muidugi ei võidud usaldada; kus sellega!)

Õhtul jõuti tööga lõpule, aga teisel hommikul lõhuti toas kõik ära ja alati otsast peale. Käed käisid karmesti, kuid süiski ei jatkunud päeva tööst, tuli teha ka öötööd.

Laupäeva õhtuks jõuti süiski kõige tööga lõpule. Saali ei olnud enam tundagi; laudad olid peidetud ilusa roheline papiga, vitriinid tapeeditud hallika makulatuuriga. Seintel litograafiad sümmeetriliselt asendatud, kirjanikkude maalid ja pildid õieti ja seaduspäraselt järjestatud. Lisaks veel igavesti rohelised puud ning puhmad ja nurkades punased alpinkannikesed.

Saalis valitses vaikne laupäevaõhtune rahu. Kuus päeva oli tehtud tööd ja sellele järgnes seitsmes hinguspäev . . .

Hinguspäev? Ei siis, just kogu see suur ja hirmus tähtis ning isamaaline töö ja kõigiti „stiilitud“ saal publikule avatigi.

Prof. Suits kõneles oma südamlikumad sõnad rääkis hardusega isegi Jannseni Piiblist, deklameeris oma silutud Kreutzwaldi luuletuse . . . Sõnaga, oli kõik nii, et kuulajad, isegi h-ra haridusminister liigutatud näisid olevat. Ja hindamine? „Näituse avamine stundis ilma igasugu pidulikkuseta,“ kirjutas „Postimees“. Vaat' sulle südamlikumad sõnad!

1874, -75, -77, -80, -81, -82 aastaist. Meelelahutaja, Missiooni leht ja Ristirahva pühapäeva leht. Kalendrist tähtsamad — Eesti-rahva Kasuline Kalender 1870, -75, Maarahva Kalender ehk Tähtraamat. Peale nende veel hulk muid.

Üldiselt oli 276 eksemplari ja veeli paarkümmend dupletti.

Kõik need raamatud annetas lahke omanik herra Adu Vihterstein A. K. Ü-le, seega ka Ülikoolile. Eriti tänuväärne on see annetus ka seetõttu, et Ülikoolil eestikeelseid raamatuid vähevõitu on, kuna seminar-raamatukogus eestikeelne osakond peaaegu täiesti puudub, just nagu mõnes Hiina ülikoolis. Pealegi on mitmed saadud raamatuid juba ammu trükist lõppenud esitrükiid, rariteetid.

A. K. Ü. nimel avaldan tänu lahkele raamatute annetajale, ja ma ei saa ka jätta rõhutamata seda meelsust, mis oli raamatute omanikul, kes kindlasti keelise enese annetusest kirjutamas lehtedes, kuid lõpuks soostus ta ainult selleks, et vast ka mõni muu võtaks eeskujuga ja toimiks samuti.

Nüüd on need raamatud kataloogitud, nummerdatud filosoofia-seminari esimeses toas lugejate kapi all kapis gale huvitatul tarvitada.

Õigus, nad pole, neid ei saagi võrrelda mõne Goethe või Kivi teoste luksuseeksemplaridega ei sisult ega ka väliselt. Need kolletanud, veidi kõdunema lõõnud raamatukesed, mõned neist Hornungi-aegses kirjaviisis, võib olla haavavadki mõnda esteeti, kuid vaadeldes neid ähmaseid lehti ja jälgides seda naiivi mõttekäiku ning saamatut väljendust ei saa tundmata olla erilist hardust, erilist tundevarjundit, mis valdab meid süvenedes igasse mööduvasse, igasse ei kunagi korduvasse mälestusmärki meie läinud aastate kultuurelus.

S. Holberg.

Akadeemilise Kirjandusühingu tegevusest.

Möödunud kevadel 12. märtsil asutati kuuekümmne ühe noorema ja vanema kirjandusharrastaja osavõttel Akadeemiline Kirjandusühing — ülesannetega: koondada oma ala eriharrastajaid, kirjandust teaduslikult uurida ja kirjanduslikku huvi arendada, ühtlasi silmas pidades ka kirjanduse esteetilisi sidevussuhteid ja kunstiajaloolisi naabrusnähtusi.

Tuli asuda tööle hää tahtmise, kuid paljaste kätega. Juba asutamiskoosolekul nähti ette laialine tööväli. Kavatseti välja anda uurimusi meie vanemate kirjanikkude ja poeetika küsimuste üle, korraldada avalikke ettekanneteõhtuid nii eesti kui ka maailmakirjanduse suurmeestest. Nähti ette ka deklamatsiooni, diktsiooni ja dramaatilise kunsti arendamisele asumise tarvidust. Hiljema seltsis neile veel kavatsus korraldada meie ärkamisaja kirjanikkude mälestusnäitus.

Kuna noorel Ühingu puudus raha kulukamate kavatsuste läbiviimiseks, siis oldi sunnitud esialgu leppima ainult vähem kulu nõudvate ettekanneteõhtude korraldamisega. Ühel ajal avalikkude esinemise algamisega pöörati ka toetuse saamise sooviavaldustega rea asutuste ja isikute poole.

Ettekannete õhtute kaudu sai Ühing seltskonnas küllaldaselt tähelepanu osaliseks. Õhtuid elustati deklamatsiooni-dega. Nendest osavõtt on olnud haruldaselt rohkearvuline ja elav akadeemiliste koosolekute kohta.

Paarikulise tegevuse järele võimaldas laeka seisukord asuda juba ka teiste kavatsuste eeltöödele. Esimestena Ühingu lahkesti toetajatena olgu nimetatud Tartu Eesti Laenu

ja Hoiu Ühisus ja Ülikooli Valitsus kes annetasid Ühingu kumbki 1000.— marka. Tartu linnapäa kaudu on Ühing herra M. Jäneselt toetuseks saanud 50.0.— marka. Tänuväärset kaasabi on pakkunud Ühingu ka herra Bernhard Linde kogudes toetavaid liikmeid Tallinnas.

Poolesemestrilise tegevuse kestes korraldas Ühing neli üldist koosolekut ja toimetas „Üliõpilasele“ kaksiknumbri. Ühingu juhatus käis koos igal nädalal vähemalt korra. Veel hilisel kevadel moodustatakse Kirjanikkude Mälestustoimikond, kelle ülesandeks jääb koguda suve kestes mälestusmärke sügissemestril korraldatava Kreutzwald-Jannsen-Koidula mälestusnäituse jaoks. Kavatakse ka suviseid eeltöid sügissemestril dramaatilise ettekandega esinemiseks. Toimetuste väljaandmiseks toetusesoovi palvega pööratakse herra Riigivanema poole.

Toimetuste Toimikonna juhatajaks valitakse prof. G. Suits; Kirjanikkude Mälestustoimikonna juhatajaks üliõp. S. Holberg. Kevadsemestri lõpul oli Ühingus 128 liiget.

Sügissemestri kestel töötas Ühing laialialustamisemate ja pikemat ettevalmistust nõudvate avalikkude esinemise kallal. Oktoobri kuul asutati Ühingu juure Kujutava Kunsti Toimikond, mille juhatajaks valiti üliõp. E. Markus. Toimikond korraldas semestri jooksul ühe avaliku ja teise omavalhise ettekanneteõhtu. Päärõhu omas tegevuses on pannud Toimikond kunstiajalooliste oskussõnade väljatöötamisele, kuna nende järele on tarvidus eriti suur. Järgmisel semestril loodab Toimikond selle tööga lõpule jõuda ja mainitud oskussõnad esimese toimetusena välja anda.

Ühingu poolt 26. oktoobril Anatole France'i ja Valerij Brjussovi surma puhul korraldatud mälestusõhtu sai erilisel hulgalise ja elava osavõtu osaliseks.

Suve ja sügise kestes Vändras, Pärnus, Kadriinas, Võrus ja Tartus kümnekonna isiku poolt tehtud eeltöö tulemusena avati 23. nov kuni 7. detsembrini kunstikool „Pallases“ Kreutzwald-Jannsen-Koidula mälestusnäitus, kus esitati kõik kättesaadaval olev selle kirjanikkudekolmiku kohta käiv isikuajalooline materjal.

Septembri kuul asutati Ühingu juure Dramaatilise Toimikond, mille juhatajaks valiti üliõp. Virve Huik. Hooltsate eeltööde ja harjutuste järele esines Toimikonna näite-trupp kinnisel õhtul Strindbergi „Kameraadidega“ 5. det. Eesti Üliõpilaste Seltsi ruumes.

Jõulu vaheajal on kavatsatud korraldada Ühingu liikmeile kui ka osavõtjale väljastpoolt Ühingu deklamatsiooni ja diktsiooni kursust, milleks Haridusministeeriumi poolt on määratud Ühingu toetust 20000.— marka. Lektoriteks mainitud kursustel on ette nähtud prof. G. Suits, dr. A. Saareste, lektor W. E. Peters, mag. A. Anni ja dramaturg Muttus.

Toimetuste väljaandmiseks on antud herra Riigivanema poolt Ühingu toetuseks 50000.— marka. Toimetuste esimene vihik, esseede kogu Kristjan Jaak Petersoni üle, ilmub loodetavasti tuleval semestril.

Kultuurkapitali Kirjanduse Vara valitsemisest osavõtmiseks on Haridusministeeriumi poolt ette nähtud Ühingu kaks kohta.

Semestri kestes on välja töötatud ja Ühingu juhatus poolt vastu võetud Ühingu üldkodikord, Kujutava Kunsti Toimikonna kodukord ja Dramaatilise Toimikonna kodukord.

Päale selle on korraldatud käesoleval semestril üks Ühingu liigete omavaheline sega-sisuga õhtu.

Selle aasta eelarve on vastu võetud tasakaalus 213 000.— margaga.

Käesoleval ajal on Ühingus 194 liiget — 157 tegevvat ja 37 toetavat liiget.

Ühingu juhatus seisab koos järgmisest liikmeist: esimees prof. G. Suits, abiesimees mag. A. Anni, sekretär üliõp. M. Lepik, abisekretär üliõp. S. Holberg, laekahoidja üliõp. D. Palti, abilaekahoidja üliõp. J. Schvalbe, raamatukoguhoidja üliõp. V. Adams, Kujutava Kunsti Toimikonna juhataja üliõp. E. Markus ja Dramaatilise Toimikonna juhataja üliõp. V. Huik. Toimikondade juhatajad võtavad osa juhatusest hääleõiguslistena liigetena kõigis küsimustes, samuti on näitetrupi juhatajal lavastusse puutuvate küsimuste otsustamisel Ühingu juhatuses hääleõigus. Ühingu sekretäri üliõp.

A. Suik'i lahkumise järele juhatusest kutsuti tema asemele juhatusse üliõp. M. Lepik.

Ühingu liikmemaksu suurus aastas on: tegevail liikmeil 100.— mk. ja toetavail liikmeil: 1) kirjanikkudel, kunstnikkudel ja õpilasteil 100.— mk., 2) õpetajatel, ajakirjanikkudel ja ülikooli ametnikkudel 200.— mk. ja 3) kõigil teistel Ühingut suuremal määral aineliselt toetavatel 500.— mk. alam-määraks.

A. S—k.

Paul Sepp'a Draamastuudio.

Vanemuise ja Draamateatri ühinemise puhul jätkab hr. P. Sepp ka Tartus oma päädagogilist tegevust, avades siin Draamastuudio.

Hr. P. Sepp'al on sel alal kahtlemata suurem vilumus, ja asjatundlikkus, kui kellelgi meil teisel.

Asjast huvitatuid, kes Stuudiosse sisse astuda soovivad, peavad 5. jaanuarini 1925 esitama „Vanemuisesse“ hr. P. Sepp'a nime pääle kirjaliku elulookirjelduse ühes päevapildiga

Akadeemilise Kirjandusühingu laekahoidja palub ära tasuda 1924. a. liikmemaksu. Põhikirja järele on liikmed kohustatud seda tegema hiljemalt aasta lõpuks. Iga tegev ja toetav liige, kes põhikirjas ettenähtud tähtajaks liikmemaksu ära ei ole öiendanud, loetakse ühingust lahkunuks (§§ 9, 10).

Liikmemaksu võtavad edasiandmiseks vastu kõik AKÜ. juhatuse liikmed.

Käesolev Kirjandusühingu number oli kavatsatud väljaanda möödanend semestri „Üliõpilastele“ aastakäigus. Toimetusest äraolenematuil põhjusil viibis aga selle ilmumine.

Et sisuliselt aga soovitav selle peatse ilmumine, saadab välja toimetuse käesoleva numbriga enne ta ilmumisaega.

Västatav toimetaja: August Tammann.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

ROMAN GUTMANN

Kompveki ja shokolaadi tööstus

Vallikraavi t. 8 asut. 1905 a. Kõnetraat 500

Shokolaadi tehas

R. Glassmann

asutatud 1912 a. Kauplus Jaani t. 14

soovitab suures väljavalikus kõiksugu

maiustusi

Üliõpilastele iseäranis kasulikud ostutingimised ja %

Firma A. Leppik & Ko

Tartus, Rüütli t. 16, tel. 600

soovitab pühadeks uudisena

mesipiparkoogi torte, mesipiparkooke, ilustatud reliefpiltidega

ja kõiki muud kondiitri saadusi

Kohvik BERLIIN

Rüütli t. 22 Telefon 907

Soovitab maitsvaid korralikke hommiku-, lõuna- ja õhtusööke, teed, kohvi, shokolaadi mõõdukate hindadega. Kõiksugu pagari- ja kondiitri töökoja saavutusi odavamate hindadega.

Korralik ja kiire teenimine

KABINETID

KABINETID

Ludwig Oja

saapakauplus

Tartus Kaubaheov 5

soovitab suures väljavalikus igasuguseid

jalanõusid

Hinnad mõõdukad! Hinnad mõõdukad!